

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/171/171/98

KOBIETA - SZEF I WSPÓŁPRACOWNIK

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W polskim społeczeństwie częste jest przeświadczenie, że sytuacja kobiet na rynku pracy jest gorsza niż mężczyzn. Prawie połowa (48%) ogółu ankietowanych (54% kobiet) uważa, że kobieta ma gorsze szanse na awans zawodowy; 52% Polaków (56% kobiet) jest zdania, że kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie zarabia na ogół mniej.

- Zarówno kobiety, jak i mężczyźni częściej deklarują, że wolą współpracować z mężczyznami niż z kobietami. Dla największej grupy (39%) badanych płeć współpracowników nie ma znaczenia. Ogółem 12% Polaków wolałoby współpracować raczej z kobietami, 28% - raczej z mężczyznami, 18% - z osobami obojga płci.

- W porównaniu z rokiem '93 zmalał (z 51% do 42%) odsetek ankietowanych, którzy woleliby mieć w pracy szefa-mężczyznę, natomiast zwiększyła się (z 36% do 44%) liczba osób, dla których płeć przełożonego nie ma znaczenia.

- Ankietowani, którzy byli podwładnymi szefów-kobiet, najczęściej deklarują, że nie jest dla nich ważne, czy mają w pracy szefa-kobietę czy szefa-mężczyznę.

Wiele danych sugeruje, że - podobnie jak w innych krajach o rozwiniętej gospodarce rynkowej - w Polsce kobiety mają gorszą niż mężczyźni pozycję na rynku pracy. Tendencja ta jest widoczna, jeśli brać pod uwagę zarobki, liczbę kobiet na wyższych stanowiskach, a także ich szanse na uzyskanie zatrudnienia. Badania empiryczne¹ w naszym kraju dowodzą, że płeć jest zmienną silnie różnicującą poziom zarobków uzyskiwanych przez pracowników. Płace, jakie otrzymują kobiety, są niższe zarówno, jeśli rozpatrywać będziemy przeciętne zarobki kobiet i mężczyzn, jak i po wyeliminowaniu różnic wykształcenia i pozycji zawodowej. Oznacza to, że w hipotetycznej, „wypreparowanej” społeczności kobiet i mężczyzn, w której płeć nie różnicowałaby wykształcenia i pozycji zawodowej, kobiety zarabiałaby prawie o jedną czwartą mniej niż mężczyźni. W rzeczywistości jednak mężczyźni częściej niż kobiety pracują w zawodach przynoszących lepsze zarobki, więcej też poświęcają czasu na pracę. Faktyczna różnica między dochodami kobiet i mężczyzn jest więc jeszcze wyższa. Innym problemem, który po roku '89 silnie wpłynął na pozycję kobiet, są trudności z uzyskaniem przez nie zatrudnienia. Mimo że stopa bezrobocia spada, udział kobiet wśród bezrobotnych rośnie. W roku '95 stanowiły one 55% pozostających bez pracy, obecnie 62% zarejestrowanych bezrobotnych to kobiety.

Szanse kobiet na rynku pracy zdeterminowane są nie tylko przez przebiegające w okresie transformacji strukturalne zmiany w gospodarce. Obecne w społeczeństwie polskim stereotypy dotyczące podziału obowiązków domowych i zawodowych między kobiety i mężczyzn wpływają na zachowania zarówno pracodawców, jak i pracowników.

---

¹ Por. np. H. Domański, *Na progu konwergencji*, IFiS PAN, Warszawa 1996.

Interesowało nas, co Polacy sądzą na temat zawodowych szans kobiet i mężczyzn; czy świadomi są istniejących różnic, jeśli chodzi o szanse zawodowe kobiet. Czy w świadomości społecznej istnieją bariery co do zajmowania przez kobiety stanowisk kierowniczych oraz ich pracy w zawodach tradycyjnie zarezerwowanych dla mężczyzn².

BARIERY W MIEJSCU PRACY

Badania socjologiczne wskazują, że zawody tradycyjnie męskie lub takie, w których mężczyźni stanowią przeważającą część zatrudnionych, cieszą się zazwyczaj większym prestiżem i są lepiej opłacane; jednocześnie wiele z nich (dotyczy to zwłaszcza zawodów robotniczych) wytworzyło formalne lub nieformalne bariery ograniczające dostęp kobiet. Gotowość do pracy z osobami płci przeciwnej będzie więc, zwłaszcza w przypadku kobiet, sprzyjała większym szansom na awans i zdobycie dobrze płatnej pracy, cieszącej się dużym prestiżem.

Tabela 1

w procentach

Czy Pan(i) osobiście w pracy wolał(a)by współpracować z kobietami czy też z mężczyznami?	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Z kobietami	12	9	17
Zarówno z kobietami, jak i z mężczyznami	18	18	18
Z mężczyznami	28	31	24
Jest mi to obojętne, nie ma to dla mnie znaczenia	39	40	38
Pominięto „trudno powiedzieć”.			

Dla największej grupy ankietowanych płeć współpracowników nie ma znaczenia. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni preferują jednak współpracę z mężczyznami: chcieliby z nimi pracować 28% respondentów, częściej mężczyźni niż kobiety. Natomiast z kobietami

---

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (102) zrealizowano w dniach 5-9 listopada '98 na 1114-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

wolałyby pracować 17% kobiet oraz 9% mężczyzn. Wyrównane są odsetki, jeśli chodzi o pracę z osobami obojga płci: 18% respondentów (tyle samo kobiet i mężczyzn) wyraża takie preferencje.

Im wyższe wykształcenie respondentów, tym częstsze są preferencje współpracy z osobami różnej płci: zarówno z kobietami, jak i z mężczyznami chciałoby pracować 31% kobiet i 27% mężczyzn legitymujących się dyplomem wyższej uczelni, jednocześnie zaś jedynie 9% kobiet i 12% mężczyzn z wykształceniem podstawowym. Drugim czynnikiem, który różnicuje odpowiedzi na to pytanie, jest wiek: młodszy respondenci częściej woleliby pracować z osobami obojga płci. Spośród grup społeczno-zawodowych przedstawicielki kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracowników umysłowych niższego szczebla najczęściej wykazują chęć współpracy z mężczyznami, natomiast robotnice wykwalifikowane - najrzadziej.

Tabela 2

w procentach

Czy, ogólnie rzecz biorąc, w Pana(i) zawodzie pracują:	Czy Pan(i) osobiście w pracy wolał(a)by współpracować z kobietami czy też z mężczyznami?		
	Z kobietami	Zarówno z kobietami, jak i z mężczyznami	Z mężczyznami
- w większości kobiety	27	32	41
- tyle samo kobiet, co mężczyzn	22	42	36
- w większości mężczyźni	14	23	63

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć” i „jest mi to obojętne”.

Osoby pracujące głównie z mężczyznami są zwykle z tego zadowolone. Również wśród ankietowanych wykonujących zawód, w którym pracują zarówno kobiety, jak i mężczyźni, akceptacja tego stanu rzeczy jest częstsza niż preferowanie współpracy wyłącznie z kobietami lub wyłącznie z mężczyznami. Odmiennie wygląda sytuacja respondentów pracujących w zawodach sfeminizowanych. Woleliby oni (a raczej wolałyby one, jako że w tej grupie zdecydowanie dominują kobiety) pracować z mężczyznami lub w środowisku mieszanym.

O ile wśród mężczyzn częstsze preferencje współpracy z mężczyznami można przynajmniej częściowo uzasadnić „męskim” charakterem niektórych wykonywanych przez nich zawodów (kontaktem wyłącznie z mężczyznami w miejscu pracy), o tyle preferencje kobiet w tym względzie trudniej wyjaśnić. Aby poznać przyczyny tego stanu rzeczy, poprosiliśmy respondentów, aby uzasadnili swój wybór. W zestawieniach przedstawiamy odpowiedzi najczęściej udzielane przez ankietowanych. Odsetki odnoszą się do liczby respondentów odpowiadających na pytanie: „Czy Pan(i) osobiście wolał(a)by współpracować z kobietami czy też z mężczyznami?”, z pominięciem tych osób, dla których nie ma to znaczenia oraz udzielających odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Jak widać, przyczyny preferencji podawane przez kobiety i mężczyzn częściowo się pokrywają. W niektórych przypadkach występują jednak znaczne różnice, na których warto się skoncentrować.

Powody, dla których kobiety preferują pracę w towarzystwie kobiet, są zwykle pozazawodowe. Odpowiedzi wskazują głównie na korzyści takie, jak: przyjemność płynąca z przebywania wśród kobiet, lepsze relacje z nimi, brak konkurencji mężczyzn oraz lepsza atmosfera w miejscu pracy (brak było jednak wypowiedzi dotyczących efektywności pracy). Podobnych odpowiedzi najczęściej udzielali również mężczyźni preferujący sfeminizowane miejsca pracy. Drugą pod względem liczebności kategorią są odpowiedzi wskazujące na pozytywne cechy kobiet, związane raczej z charakterem (a więc również pozazawodowe), jak np. większa kultura osobista, uczynność. Cechy zawodowe wymieniano rzadko - nieco częściej wskazywali je mężczyźni niż kobiety. Jako uzasadnienia prawie w ogóle nie podawano „kobiecego charakteru” zawodu. Jest to o tyle ciekawe, że „męski charakter” pracy jest przez mężczyzn najczęściej wybieranym uzasadnieniem preferencji współpracy z mężczyznami.

		CBOS		
		N=632		
		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Dlaczego wolal(a)by Pan(i) współpracować z kobietami?				
Relacje interpersonalne: z kobietami łatwiej się porozumieć, lepiej się czuję z kobietami, mamy wspólne tematy, panuje lepsza atmosfera w miejscu pracy, praca jest ciekawsza	15%	10%	20%	
Ze względu na pozytywne cechy charakteru przypisywane kobietom: są miłe, uczynne, wyrozumiałe, rozsądne, rozsądne	3%	3%	3%	
Przyzwyczajenie lub pozytywne doświadczenia w pracy z kobietami	2%	1%	4%	
Ze względu na negatywne cechy przypisywane mężczyznom: pijaństwo, niechlujstwo, niesolidność	1%	1%	1%	
Ze względu na pozytywne cechy zawodowe przypisywane kobietom: są inteligentne, ambitne, porządne, rozsądne, pracowite	1%	2%	1%	
Dlaczego wolal(a)by Pan(i) współpracować z mężczyznami?				
Relacje interpersonalne: z mężczyznami łatwiej się porozumieć, łatwiej się z nimi współpracuje	16%	15%	16%	
Ze względu na przypisywane mężczyznom pozytywne cechy charakteru : nie są małostkowi, konfliktowi, nie ulegają wpływowi, nie plotkują, są bardziej tolerancyjni, stanowczy	14%	7%	20%	
Zawód respondenta wyłącznie (głównie) dla mężczyzn	10%	21%	0%	
Ze względu na negatywne cechy przypisywane kobietom: są zawistne, złośliwe, zgryźliwe, drobiazgowo, obmawiają, intrygują	8%	7%	9%	
Ze względu na przypisywane mężczyznom pozytywne cechy zawodowe : są bardziej zdyscyplinowani, porządniejsi, pomocni, dynamiczni, posłuszni, inteligentni, kompetentni, odpowiedzialni	6%	7%	5%	
Przyzwyczajenie do pracy z mężczyznami lub brak doświadczeń w pracy z kobietami	3%	4%	2%	
Dlaczego wolal(a)by Pan(i) współpracować zarówno z kobietami, jak i z mężczyznami?				
Relacje interpersonalne: tak jest przyjemnie, ciekawie, wesoło, praca jest urozmaicona, dzięki temu jest równowaga	10%	9%	11%	
Płeć jest nieistotna: liczą się kwalifikacje zawodowe	9%	9%	8%	
Korzyści zawodowe płynące z pracy z osobami obojga płci: praca jest efektywniejsza, sprawniejsza, możliwość nauczenia się od osób obojga płci	5%	3%	7%	
Przyzwyczajenie do pracy zarówno z kobietami, jak i mężczyznami	3%	3%	4%	
Ze względu na równouprawnienie, równe kwalifikacje kobiet i mężczyzn	2%	3%	2%	
Respondenci mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi.				

Przyczyny, dla których respondenci wolą pracować w środowisku zdominowanym przez mężczyzn, są bardziej złożone i różnorodnie. Dla mężczyzn głównym powodem jest charakter wykonywanej przez nich pracy. Uzasadniając swoją odpowiedź ankietowani wskazywali zwykle na trudne warunki pracy i siłę fizyczną jako warunek jej wykonywania. Drugim powodem - często wymienianym zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn - są relacje interpersonalne: łatwość kontaktu, współpracy i porozumienia z mężczyznami.

Odpowiedzi najczęściej udzielane przez kobiety (znacznie częściej przez nie niż przez mężczyzn) odnoszą się do pozytywnych cech charakteru mężczyzn: nie są małostkowi, drobiazgowi, konfliktowi itp., są bardziej konkretni, stanowczy. Warto zauważyć, że te cechy mężczyzn implikują przeciwstawne cechy u kobiet. Ich dopełnieniem jest więc kolejna grupa odpowiedzi przypisujących kobietom cechy negatywne (m.in. zawiść, obmawianie). Kobiety silniej niż mężczyźni zinternalizowały negatywne stereotypy na temat własnej płci. Według tego potocznego obrazu kobieta-współpracownik to osoba konfliktowa, przenosząca domowe problemy do pracy. Pozytywne cechy zawodowe są znacznie częściej wymieniane w odniesieniu do mężczyzn niż kobiet.

Podobnie jak w przypadku preferencji współpracy z kobietami lub mężczyznami, relacje interpersonalne są najczęściej wymienianą przyczyną, dla której respondenci woleliby pracować w środowisku mieszanym. Jednakże liczne są w tej grupie wypowiedzi kładące nacisk na kwestie zawodowe. Należą tu odpowiedzi wskazujące na to, że płeć jest nieistotna dla jakości wykonywanej pracy, na korzyści zawodowe, wynikające z pracy z osobami obojga płci, oraz podkreślające obowiązujące w Polsce równouprawnienie.

Podsumowując tę część warto zaznaczyć, że bariery dzielące kobiety i mężczyzn w miejscu pracy są wyraźne i wiążą się z kilkoma wyobrażeniami dotyczącymi pracownika. Istnieje grupa zawodów, o których się sądzi, że mogą być wykonywane wyłącznie przez mężczyzn, jak np. murarz, mechanik. Mężczyźni, którzy je wykonują, wyraźnie nie widzą kobiet w roli współpracowników. Z drugiej strony, z mężczyznami często wolą

współpracować również osoby pracujące w zawodach wykonywanych zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn. Uzasadniają to stereotypowymi wyobrażeniami na temat cech charakteru kobiet.

Respondentów podających przyczyny zawodowe jako uzasadnienie swojego wyboru można podzielić na dwie grupy. Pierwszą stanowią mężczyźni wykonujący pracę fizyczną. Do drugiej należą ankietowani negujący zdeterminowany przez płeć podział ról w miejscu pracy i dostrzegający korzyści wynikające ze współpracy zarówno z kobietami, jak i mężczyznami.

POSTRZEGANIE NIERÓWNOŚCI W MIEJSCU PRACY

Jak już wspomniano, dane pochodzące z innych badań i analiz sugerują, że kobiety zarabiają gorzej od mężczyzn i że płeć jest jednym z głównych wyznaczników dochodów oraz możliwości awansu zawodowego. Wyniki sondażu pokazują, w jakim stopniu społeczne odczucia pokrywają się ze zjawiskami stwierdzonymi przez ekonomistów.

Tabela 3

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy w naszym kraju kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie ma w porównaniu z mężczyzną:	Wskazania według terminów badań					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	III '95	XI '98	III '95	XI '98	III '95	XI '98
- lepsze szanse na awans zawodowy	8	8	8	9	7	7
- ani lepsze, ani gorsze szanse na awans zawodowy	38	38	43	44	34	33
- gorsze szanse na awans zawodowy	47	48	44	41	51	54
Trudno powiedzieć	7	6	5	7	8	5

W porównaniu z marcem '95 pogłębiło się wśród kobiet poczucie (i tak już dotkliwie przez nie odczuwane), że ich pozycja na rynku pracy jest wyraźnie gorsza niż mężczyzn. Zastanawiające jest, że respondentki mające największe szanse awansu zawodowego najgorzej oceniają perspektywy kobiet: jako gorsze w porównaniu z szansami mężczyzn określa je 69% kobiet z wyższym wykształceniem i 75% należących do kadry kierowniczej

i inteligencji. Może to wynikać z ich lepszej orientacji w rzeczywistej sytuacji. Potwierdzeniem tego może być fakt, że osoby najdłużej obecne na rynku pracy zapatrują się na szanse kobiet najbardziej pesymistycznie. Ponad połowa (57%) najmłodszych Polek ocenia szanse kobiet na awans jako nie gorsze (tzn. takie same lub lepsze) niż mężczyzn; jednocześnie pogląd ten podziela tylko 28% najstarszych respondentek. Paradoksalnie, kobiety bezrobotne, a więc te, których sytuacja na rynku pracy jest najgorsza, w większości twierdzą, że kobiety mają co najmniej takie szanse na awans jak mężczyźni.

Tabela 4 w procentach

Czy dziś w Polsce, w porównaniu z mężczyzną, kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie zarabia na ogół:	Wskazania ogółu respondentów według terminów badań	
	III '95	XI '98
- dużo więcej	0	0
- nieco więcej	3	5
- tyle samo, co mężczyzna	37	32
- trochę mniej	40	41
- dużo mniej	8	11
Trudno powiedzieć	12	11

Polacy mają świadomość tego, że płeć w istotny sposób determinuje zarobki pracownika. Ponad połowa ankietowanych jest zdania, że kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie jest gorzej wynagradzana; jednocześnie w stosunku do marca '95 zmniejszył się odsetek respondentów przekonanych o tym, że zarobki kobiet i mężczyzn zależą jedynie od kwalifikacji zawodowych i rodzaju wykonywanej pracy.

Tabela 5 w procentach

Czy dziś w Polsce, w porównaniu z mężczyzną, kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie zarabia na ogół:	Ogółem	w procentach	
		Mężczyźni	Kobiety
- dużo więcej	0	0	0
- nieco więcej	5	5	5
- tyle samo, co mężczyzna	32	38	27
- trochę mniej	41	40	42
- dużo mniej	11	7	14
Trudno powiedzieć	11	11	11

Wprawdzie, co oczywiste, kobiety są bardziej wyczulone na nierówności dochodów, ale również niemal połowa mężczyzn jest ich świadoma. W odróżnieniu od poglądów na temat awansu zawodowego, gdzie cechy społeczno-zawodowe wyraźnie różnicowały opinie badanych, tutaj taka zależność nie występuje. Istnieje natomiast związek z wiekiem. Najmłodszy badani (dotyczy to zarówno kobiecej, jak i męskiej części populacji) są nieco bardziej optymistyczni, kiedy oceniają równość płacy za równą pracę.

Warto jeszcze raz podkreślić, że kobiety są świadome ograniczeń, jakie napotykają w miejscu pracy. Dwa badane tu wyznaczniki równych szans: możliwość awansu i uzyskanie równych dochodów zależne są też w różnym stopniu od sytuacji społeczno-zawodowej. Nierówność szans na awans zawodowy silniej odczuwają respondenci (zwłaszcza kobiety) pracujący w zawodach cieszących się większym prestiżem, a więc ci, których profesja wiąże się z możliwościami awansu. Nierówności w wynagradzaniu są odczuwane w podobnym stopniu przez wszystkie grupy społeczno-zawodowe.

AKCEPTACJA SZEFA-KOBIETY

Transformacja gospodarki po roku '89 wiąże się ze zmianami w wynagradzaniu osób zajmujących kierownicze stanowiska. Zgodnie z postępującą merytokracją w miejscu pracy, zwiększają się finansowe korzyści związane z pełnieniem funkcji kierowniczych. Tak więc, kierowanie przez kobiety pracą innych nie tylko podnosi ich prestiż, ale daje również wymierne korzyści finansowe.

Ogółem 49% respondentów mających za sobą doświadczenia zawodowe pracowało pod kierunkiem szefa-kobiety, 88% zaś miało szefa-mężczyznę.

Tabela 6

w procentach

Czy kiedykolwiek był(a) Pan(i) podwładnym(ną) szefa-kobiety?	Czy Pan(i) osobiście wolał(a)by mieć w pracy*:					
	szefa-kobietę		szefa-mężczyznę		Jest mi to obojętne	
	II '93	XI '98	II '93	XI '98	II '93	XI '98
Tak	17	11	45	39	38	47
Nie	9	7	58	48	33	42
Ogółem	13	10	51	42	36	44

* Pominięto „trudno powiedzieć”.

Przeprowadzone w lutym '93 badanie wykazało, że wielu Polaków nie akceptuje kobiety jako swojego przełożonego. Po pięciu latach można zaobserwować pewną zmianę w nastawieniu społeczeństwa. W znacznym stopniu (z 51% do 42%) zmalała liczba ankietowanych preferujących szefa-mężczyznę; jednocześnie wzrósł odsetek respondentów deklarujących, że nie ma dla nich znaczenia, czy szefem jest kobieta czy mężczyzna. Obecnie stanowią oni najliczniejszą grupę wśród ogółu społeczeństwa.

Praca pod kierunkiem szefa-kobiety sprzyja raczej eliminacji stereotypów niż preferowaniu współpracy z kobietami. Jedynie 11% badanych, którzy byli podwładnymi szefa-kobiety, wolałoby mieć szefową niż szefa; dla niemal połowy nie ma znaczenia, czy przełożony jest kobietą czy mężczyzną.

Tabela 7 w procentach

Czy kiedykolwiek był(a) Pan(i) podwładnym(ną) szefa-kobiety?	Kobiety			Mężczyźni		
	Czy Pani osobiście wolałaby mieć w pracy:			Czy Pan osobiście wolałby mieć w pracy:		
	szefa-kobietę	szefa-mężczyznę	Jest mi to obojętne	szefa-kobietę	szefa-mężczyznę	Jest mi to obojętne
Tak	13	41	42	4	34	59
Nie	9	48	39	6	48	43
Pominięto „trudno powiedzieć”.						

Mężczyźni, którzy pracowali w zespołach kierowanych przez kobietę, w większości deklarują, że nie jest dla nich ważne, czy mają w pracy szefa-kobietę czy szefa-mężczyznę. Wśród kobiet preferencje rozkładają się nieco inaczej. Te z nich, które pracowały pod kierunkiem kobiety, częściej niż mężczyźni wolałyby mieć w pracy szefową (13% respondentek z tej grupy); znacznie częściej też twierdzą, że preferowałyby przełożonego-mężczyznę (41%). W przypadku kobiet doświadczenie pracy z szefową sprzyja więc polaryzacji poglądów, akceptacji lub dezaprobowaniu takiej sytuacji. Mężczyźni na współpracę z szefową reagują bardziej ambiwalentnie. Trzeba jednak podkreślić, że wśród osób, które były podwładnymi kobiet, mężczyźni rzadziej niż kobiety woleliby, aby ich szefem był

mężczyzna. Praca pod kierunkiem kobiet eliminuje więc negatywne stereotypy dotyczące kobiet jako kierowników, jednak głównie wśród mężczyzn. Nie wytwarza natomiast stereotypów wyraźnie pozytywnych.

Ankietowanych, którzy pracowali pod kierunkiem zarówno kobiet, jak i mężczyzn, poprosiliśmy o ocenę, z kim lepiej układała się im współpraca.

Tabela 8

w procentach

Z kim lepiej układała się Panu(i) współpraca?	Ogółem (N=355)	Kobiety	Mężczyźni
Lepiej z szefem-mężczyzną niż z szefem-kobietą	37	33	45
W zasadzie tak samo	47	50	40
Lepiej z szefem-kobietą niż z szefem-mężczyzną	12	11	13
Pominięto „trudno powiedzieć”.			

Niemal połowa respondentów nie różnicuje ocen swoich przełożonych w zależności od płci. Ponad jedna trzecia (37%) ankietowanych twierdzi, że lepiej im się pracowało z szefem-mężczyzną niż z szefem-kobietą. Jedynie 12% Polaków wyżej ceni współpracę z szefową niż szefem. Kobiety częściej niż mężczyźni doceniają przełożonych obojga płci, jednak tylko co dziesiąta kobieta, która pracowała pod kierunkiem zarówno kobiet, jak i mężczyzn, twierdzi, że lepiej jej się układała współpraca z szefem-kobietą.

★

★

★

Polacy uważają, że płeć determinuje zarówno zarobki, jak i szanse na awans zawodowy, jednak świadomość ta nie przekłada się na postawy ułatwiające zaniknięcie tych różnic.

Kobiety chciałyby pracować w zmaskulinizowanym miejscu pracy częściej niż mężczyźni w sfeminizowanym. Powodują to czynniki dwojakiego rodzaju. Z jednej strony silne są negatywne stereotypy dotyczące kobiet, związane z przypisywanymi im cechami charakteru. Warto podkreślić, że kobiety ulegają im częściej niż mężczyźni. Z drugiej strony, mężczyźni częściej pracują w otoczeniu mężczyzn niż kobiety w otoczeniu kobiet i częściej wyrażają przekonanie, że ich zawód jest nieodpowiedni dla płci przeciwnej.

W ciągu ostatnich pięciu lat nieco zwiększyła się akceptacja kobiet na stanowiskach kierowniczych: obecnie 44% respondentów twierdzi, że płeć szefa nie ma dla nich znaczenia. Nieco częściej skłonni są wyrażać taką opinię ci, których przełożonymi były kobiety.

Opracował
Michał WENZEL

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy Pan osobiście w pracy wolałby współpracować z kobietami czy też z mężczyznami? 1 - Zdecydowanie z kobietami; 2 - Raczej z kobietami; 3 - Raczej z mężczyznami; 4 - Zdecydowanie z mężczyznami; 5 - Zarówno z kobietami, jak i z mężczyznami; 6 - Jest mi to obojętne, nie ma to dla mnie znaczenia

							(%)	
	1	2	3	4	5	6	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Płeć Mężczyźni	4	5	15	16	18	40	3	527
Wiek								
18-24 lat	4	7	9	15	30	35	0	78
25-34	4	1	18	21	16	38	2	99
35-44	5	7	11	21	18	35	3	102
45-54	2	6	21	7	18	42	3	113
55-64	3	3	9	25	16	42	1	63
65 lat i więcej	4	2	19	12	7	48	8	72
Miejsce zamieszkania								
Wieś	2	4	13	17	16	45	2	202
Miasto do 20 tys.	8	9	19	22	6	35	0	79
od 21 do 100 tys.	4	4	14	12	27	34	6	108
101-500 tys.	2	4	17	14	16	46	2	84
501 tys. i więcej mieszk.	5	2	17	20	23	29	4	54
Region								
Północny	7	6	16	17	22	31	1	55
Zachodni	3	10	4	13	19	44	7	53
Środkowozachodni	2	3	21	21	14	38	2	79
Środkowy	6	6	13	20	18	35	1	91
Wschodni	5	3	11	15	17	50	2	70
Południowo-wschodni	5	6	17	9	19	39	5	73
Południowo-zachodni	2	2	19	16	17	40	3	105
Wykształcenie								
Podstawowe	1	3	15	13	12	48	8	142
Zasadnicze zawodowe	4	6	15	21	16	38	0	198
Srednie	6	4	15	15	22	35	2	145
Wyższe	2	5	18	10	27	38	0	42
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	4	12	23	6	15	40	0	24
Prac.umysł.niż.szczebla	6	0	19	15	22	38	0	29
Pracownicy fiz.- umysł.	13	8	18	13	17	31	0	50
Robotnicy wykwalifikowani	2	1	12	31	20	31	3	76
Robotnicy niewykwalifik.	0	5	25	19	11	39	0	29
Rolnicy	0	0	16	11	27	47	0	36
Pracujący na własny rach.	0	7	13	14	24	39	3	34
Bierni zawodowo								
Renciści	1	9	17	8	18	48	0	70
Emeryci	5	1	16	20	11	41	8	88
Uczniowie i studenci	3	12	8	6	29	41	0	34
Bezrobotni	3	4	13	22	13	41	4	44
Gospodynie domowe i inni	0	0	0	11	6	54	30	13
Pracuje w:								
sferze budżetowej	9	2	19	19	14	37	0	40
sekt. państw., publicznym	4	6	12	27	22	28	0	68
sp. właśc. pryw. i państwa	3	3	15	18	22	34	5	41
sekt. pryw. poza rolnictw.	3	7	21	13	20	35	1	104
prywatnym gosp. rolnym	0	0	17	12	27	44	0	38
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	3	7	9	19	18	41	3	113
276 - 399	4	3	16	17	13	44	4	88
400 - 549	1	5	18	15	23	34	3	104
550 - 799	8	2	17	14	11	47	1	59
Powyżej 799 zł	2	3	17	10	29	40	1	74
Ocena własnych war. mater.								
złe	3	10	17	17	10	40	3	137
Srednie	4	3	13	16	21	41	3	240
Dobre	4	3	17	17	19	37	3	150
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	0	13	15	8	8	57	0	11
Raz w tygodniu	4	3	15	18	17	39	4	261
Kilka razy w miesiącu	3	6	17	18	13	42	2	97
Kilka razy w roku	3	7	15	16	21	35	3	104
W ogóle nie uczestniczy	5	6	16	8	23	41	0	54
Poglądy polityczne								
Lewica	2	7	17	16	21	35	3	139
Centrum	6	4	9	12	21	45	2	136
Prawica	6	5	17	21	14	37	3	179
Trudno powiedzieć	2	3	18	14	13	44	4	74

Tabela 2. Czy Pani osobiście w pracy wolałaby współpracować z kobietami czy też z mężczyznami? 1 - Zdecydowanie z kobietami; 2 - Raczej z kobietami; 3 - Raczej z mężczyznami; 4 - Zdecydowanie z mężczyznami; 5 - Zarówno z kobietami, jak i z mężczyznami; 6 - Jest mi to obojętne, nie ma to dla mnie znaczenia (%)

	1	2	3	4	5	6	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Płeć Kobiety	8	9	13	11	18	38	3	586
Wiek								
18-24 lat	7	7	13	5	32	32	4	81
25-34	8	7	15	10	24	33	3	97
35-44	9	10	11	13	21	35	1	114
45-54	4	6	13	17	14	43	2	114
55-64	8	15	15	15	8	34	4	58
65 lat i więcej	9	9	12	7	11	46	6	122
Miejsce zamieszkania								
Wieś	12	14	10	5	16	39	3	209
Miasto do 20 tys.	7	6	9	12	18	49	0	62
od 21 do 100 tys.	5	7	16	11	15	38	7	107
101-500 tys.	4	4	15	16	16	43	3	121
501 tys.i więcej mieszk.	5	5	14	20	32	21	2	87
Region								
Północny	7	4	19	16	17	36	2	71
Zachodni	4	9	11	13	18	40	5	71
Środkowozachodni	8	11	12	7	12	48	4	77
Środkowy	9	7	11	14	26	29	4	114
Wschodni	8	7	16	9	15	40	3	69
Południowo-wschodni	8	12	10	8	23	37	2	88
Południowo-zachodni	8	10	12	11	14	41	3	96
Wykształcenie								
Podstawowe	12	12	10	5	9	46	6	194
Zasadnicze zawodowe	9	10	13	11	20	33	4	112
Średnie	5	6	16	15	22	35	1	215
Wyższe	2	3	11	17	31	36	0	65
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	1	0	15	23	27	34	0	47
Prac. umysł.niż.szczebla	9	3	16	23	21	26	3	76
Pracownicy fiz.- umysł.	8	12	11	10	26	33	1	49
Robotnicy wykwalifikowani	9	0	10	0	26	55	0	22
Robotnicy niewykwalifik.	14	11	4	18	7	46	0	19
Rolnicy	8	10	8	3	18	48	5	29
Pracujący na własny rach.	0	6	13	8	28	45	0	18
Bierni zawodowo								
Renciści	7	7	18	5	9	50	5	80
Emeryci	10	11	14	11	10	39	6	118
Uczniowie i studenci	3	11	17	6	25	31	6	34
Bezrobotni	8	10	7	11	21	37	5	54
Gospodynie domowe i inni	10	21	8	6	23	30	2	39
Pracuje w:								
sferze budżetowej	5	4	15	23	20	33	0	75
sekt. państw., publicznym	11	4	10	12	27	32	4	50
sp. właśc. pryw. i państwa	11	9	17	11	18	32	2	36
sekt. pryw. poza rolnictw.	2	4	15	16	22	41	0	72
prywatnym gosp. rolnym	12	10	9	2	17	45	5	32
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	10	9	13	6	22	34	5	119
276 - 399	14	9	12	6	12	44	5	89
400 - 549	5	11	13	10	14	46	1	120
550 - 799	6	4	17	18	19	34	2	90
Powyżej 799 zł	2	10	15	21	19	29	4	71
Ocena własnych war. mater.								
Złe	7	8	17	8	12	43	5	160
Średnie	8	12	11	10	18	39	3	269
Dobre	7	4	12	16	26	32	3	157
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	15	9	9	10	17	33	7	51
Raz w tygodniu	8	10	11	8	19	41	3	334
Kilka razy w miesiącu	8	10	13	14	11	39	6	78
Kilka razy w roku	4	5	18	17	23	31	2	92
W ogóle nie uczestniczy	3	4	24	18	16	33	2	32
Poglądy polityczne								
Lewica	7	7	14	13	27	30	2	120
Centrum	8	10	12	14	18	35	4	135
Prawica	6	12	14	12	20	36	1	159
Trudno powiedzieć	9	6	12	8	11	48	6	171

Tabela 3. Jak Pan sądzi, czy w naszym kraju kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie ma w porównaniu z mężczyzną: 1 - dużo lepsze szanse na awans zawodowy; 2 - trochę lepsze szanse na awans zawodowy; 3 - ani lepsze, ani gorsze szanse na awans zawodowy; 4 - trochę gorsze szanse na awans zawodowy; 5 - dużo gorsze szanse na awans zawodowy (%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Płeć							
Mężczyźni	2	7	44	32	9	7	528
Wiek							
18-24 lat	2	7	52	30	2	6	78
25-34	2	11	45	27	10	5	99
35-44	1	11	40	34	10	4	103
45-54	2	6	43	31	10	9	113
55-64	1	5	45	35	14	1	63
65 lat i więcej	2	1	39	36	6	15	72
Miejsce zamieszkania							
Wieś	2	9	44	31	5	8	202
Miasto do 20 tys.	1	11	39	35	6	8	79
od 21 do 100 tys.	2	4	53	29	8	4	109
101-500 tys.	1	6	40	28	17	8	84
501 tys.i więcej mieszk.	1	2	37	42	14	4	54
Region							
Północny	2	16	31	24	14	13	55
Zachodni	1	6	45	36	9	4	54
Środkowozachodni	1	4	51	33	8	3	79
Środkowy	2	4	36	40	9	9	91
Wschodni	3	7	45	25	8	11	70
Południowo-wschodni	3	6	61	26	1	6	73
Południowo-zachodni	1	11	38	35	12	4	105
Wykształcenie							
Podstawowe	3	6	51	24	5	10	142
Zasadnicze zawodowe	2	9	46	27	10	6	198
Średnie	1	7	37	39	10	7	146
Wyższe	0	2	33	57	9	0	42
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier.,inteligencja	0	0	45	40	15	0	24
Prac.umysł.niż.szczebła	3	3	43	31	12	7	30
Pracownicy fiz.- umysł.	3	12	42	33	4	6	50
Robotnicy wykwalifikowani	1	10	37	31	18	3	76
Robotnicy niewykwalifik.	0	14	56	13	11	6	29
Rolnicy	7	2	54	20	7	10	36
Pracujący na własny rach.	0	8	45	34	4	9	34
Bierni zawodowo							
Renciści	1	6	51	29	6	7	70
Emeryci	1	4	35	44	9	8	88
Uczniowie i studenci	0	5	47	34	5	9	34
Bezrobotni	3	9	43	37	5	3	44
Gospodynie domowe i inni	0	26	53	3	0	18	13
Pracuje w:							
sferze budżetowej	3	5	38	36	17	3	40
sekt. państw. publicznym	1	11	41	32	11	4	68
sp. wiaśc. pryw. i państwa	0	5	52	28	5	10	42
sekt. pryw. poza rolnict.	0	10	40	32	13	6	104
prywatnym gosp. rolnym	6	2	56	22	6	7	38
Dochody na jedną osobę							
Do 275 zł	5	8	44	31	1	12	113
276 - 399	1	6	59	25	8	1	88
400 - 549	2	11	43	32	7	4	104
550 - 799	0	4	40	29	24	3	60
Powyżej 799 zł	0	3	35	49	8	4	74
Ocena własnych war. mater.							
Złe	3	6	53	26	7	5	137
Średnie	2	7	39	34	8	9	240
Dobre	1	8	43	35	11	4	151
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	0	6	60	34	0	0	11
Raz w tygodniu	1	8	47	31	8	6	261
Kilka razy w miesiącu	2	7	49	26	12	4	97
Kilka razy w roku	4	5	35	36	10	10	105
W ogóle nie uczestniczy	1	10	35	38	4	13	54
Poglądy polityczne							
Lewica	1	9	38	37	7	8	139
Centrum	4	6	54	25	7	5	137
Prawica	1	7	42	36	12	1	179
Trudno powiedzieć	0	5	40	24	8	22	74

Tabela 4. Jak Pani sądzi, czy w naszym kraju kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie ma w porównaniu z mężczyzną: 1 - dużo lepsze szanse na awans zawodowy; 2 - trochę lepsze szanse na awans zawodowy; 3 - ani lepsze, ani gorsze szanse na awans zawodowy; 4 - trochę gorsze szanse na awans zawodowy; 5 - dużo gorsze szanse na awans zawodowy (%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Płeć							
Kobiety	2	5	33	40	14	5	586
Wiek							
18-24 lat	0	7	50	40	4	0	81
25-34	2	8	37	37	12	3	97
35-44	3	8	31	38	15	4	114
45-54	1	6	32	42	16	4	114
55-64	4	3	24	51	15	3	58
65 lat i więcej	1	1	26	38	20	14	122
Miejsce zamieszkania							
Wieś	3	8	34	37	9	9	209
Miasto do 20 tys.	0	3	33	42	17	5	62
od 21 do 100 tys.	1	3	36	42	13	5	107
101-500 tys.	1	4	29	45	18	2	121
501 tys.i więcej mieszk.	2	6	31	36	22	2	87
Region							
Północny	5	4	28	46	11	5	71
Zachodni	0	6	40	29	19	7	71
Środkowozachodni	0	6	36	44	8	6	77
Środkowy	3	5	30	37	20	5	114
Wschodni	0	4	33	45	11	6	69
Południowo-wschodni	2	8	32	34	16	8	88
Południowo-zachodni	2	5	33	46	13	2	96
Wykształcenie							
Podstawowe	2	3	35	38	11	11	194
Zasadnicze zawodowe	2	8	42	38	7	3	112
Średnie	2	8	28	41	19	2	215
Wyższe	1	0	28	48	21	1	65
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier.,inteligencja	0	2	24	52	23	0	47
Prac.umysł.niż.szczebla	2	8	24	42	18	6	76
Pracownicy fiz.- umysł.	4	12	46	26	11	1	49
Robotnicy wykwalifikowani	0	4	53	30	13	0	22
Robotnicy niewykwalifik.	7	13	25	34	7	13	19
Rolnicy	0	8	20	54	15	3	29
Pracujący na własny rach.	0	0	46	35	19	0	18
Bierni zawodowo							
Renciści	4	1	26	42	13	13	80
Emeryci	1	2	30	40	19	8	118
Uczniowie i studenci	0	7	52	35	7	0	34
Bezrobotni	2	7	44	31	12	4	54
Gospodynie domowe i inni	0	10	36	52	2	0	39
Pracuje w:							
sferze budżetowej	1	4	30	44	15	6	75
sekt. państw. publicznym	3	8	31	39	18	2	50
sp. wiaśc. pryw. i państwa	7	6	38	38	9	2	36
sekt. pryw. poza rolnict.	1	9	36	32	19	3	72
prywatnym gosp. rolnym	0	10	21	53	13	2	32
Dochody na jedną osobę							
Do 275 zł	3	6	33	35	14	9	119
276 - 399	3	9	42	33	8	6	89
400 - 549	1	4	32	47	14	3	120
550 - 799	1	4	31	37	20	7	90
Powyżej 799 zł	3	2	23	52	20	1	71
Ocena własnych war. mater.							
Złe	2	5	32	37	19	5	160
Średnie	3	5	36	41	10	6	269
Dobre	0	8	29	42	17	4	157
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	0	7	36	39	12	7	51
Raz w tygodniu	2	7	32	40	13	6	334
Kilka razy w miesiącu	2	5	34	41	14	3	78
Kilka razy w roku	1	2	33	39	21	4	92
W ogóle nie uczestniczy	3	0	35	43	18	2	32
Poglądy polityczne							
Lewica	3	5	27	43	20	3	120
Centrum	3	5	38	40	12	3	135
Prawica	0	5	28	48	14	3	159
Trudno powiedzieć	2	6	38	30	13	11	171

Tabela 5. Czy dziś w Polsce, w porównaniu z mężczyzną, kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo wykształcenie zarabia na ogół: 1 - dużo mniej; 2 - trochę mniej; 3 - tyle samo, co mężczyzna; 4 - nieco więcej; 5 - dużo więcej

(%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Płeć							
Mężczyźni	7	40	38	5	0	11	528
Wiek							
18-24 lat	3	33	50	2	0	12	78
25-34	8	41	35	5	2	10	99
35-44	11	30	47	6	0	6	103
45-54	6	46	30	4	0	14	113
55-64	10	51	31	6	0	2	63
65 lat i więcej	3	39	34	5	0	19	72
Miejsce zamieszkania							
Wieś	4	35	40	5	1	15	202
Miasto do 20 tys.	10	37	40	6	0	8	79
od 21 do 100 tys.	5	37	43	7	0	8	109
101-500 tys.	8	49	28	2	0	13	84
501 tys.i więcej mieszk.	16	50	29	2	0	3	54
Region							
Północny	6	45	34	3	0	12	55
Zachodni	14	26	49	4	0	7	54
Środkowozachodni	4	39	36	7	0	13	79
Środkowy	4	44	34	4	0	13	91
Wschodni	11	28	42	9	2	7	70
Południowo-wschodni	4	45	34	4	0	13	73
Południowo-zachodni	8	43	38	2	0	9	105
Wykształcenie							
Podstawowe	6	29	43	6	0	15	142
Zasadnicze zawodowe	8	39	40	5	1	8	198
Srednie	7	46	32	3	0	12	146
Wyższe	5	56	29	2	0	8	42
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	3	50	34	0	0	12	24
Prac.umysł.niż.szczebła	12	37	36	0	0	15	30
Pracownicy fiz.-umysł.	6	49	38	5	0	2	50
Robotnicy wykwalifikowani	8	41	45	6	0	1	76
Robotnicy niewykwalifik.	15	38	38	0	0	9	29
Rolnicy	5	23	33	11	0	28	36
Pracujący na własny rach.	3	46	44	0	0	7	34
Bierni zawodowo							
Renciści	7	47	30	5	0	11	70
Emeryci	6	43	33	5	0	13	88
Uczniowie i studenci	3	29	51	0	0	17	34
Bezrobotni	9	30	34	9	4	13	44
Gospodynie domowe i inni	18	15	55	12	0	0	13
Pracuje w:							
sferze budżetowej	3	50	36	1	0	10	40
sekt. państw. publicznym	7	46	40	1	0	6	68
sp. wiaśc. prywat. i państwa	11	38	39	6	0	7	42
sekt. prywat. poza rolnict.	9	44	39	4	0	5	104
prywatnym gosp. rolnym	5	25	36	10	0	24	38
Dochody na jedną osobę							
Do 275 zł	4	31	43	6	0	17	113
276 - 399	8	38	43	5	0	5	88
400 - 549	8	40	38	6	0	8	104
550 - 799	12	41	32	2	0	13	60
Powyżej 799 zł	7	56	30	3	0	4	74
Ocena własnych war. mater.							
Złe	8	30	42	7	0	13	137
Srednie	6	40	39	4	1	11	240
Dobre	8	48	32	4	0	8	151
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	0	38	39	0	0	23	11
Raz w tygodniu	8	41	35	6	0	10	261
Kilka razy w miesiącu	9	43	39	2	0	7	97
Kilka razy w roku	7	32	45	6	2	8	105
W ogóle nie uczestniczy	3	40	34	2	0	22	54
Poglądy polityczne							
Lewica	4	43	39	4	0	9	139
Centrum	5	31	49	5	0	9	137
Prawica	9	50	30	4	0	8	179
Trudno powiedzieć	11	23	33	6	2	25	74

Tabela 6. Czy dziś w Polsce, w porównaniu z mężczyzną, kobieta wykonująca ten sam zawód i mająca takie samo jak mężczyzna wykształcenie zarabia na ogół: 1 - dużo mniej; 2 - trochę mniej; 3 - tyle samo, co mężczyzna; 4 - nieco więcej; 5 - dużo więcej

(%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Płeć							
Kobiety	14	42	27	5	0	11	586
Wiek							
18-24 lat	10	39	36	10	0	5	81
25-34	10	41	36	7	0	6	97
35-44	6	50	30	4	0	9	114
45-54	20	42	22	5	1	11	114
55-64	20	49	15	7	0	10	58
65 lat i więcej	18	35	23	0	1	23	122
Miejsce zamieszkania							
Wieś	10	39	32	7	0	12	209
Miasto do 20 tys.	11	55	22	1	2	9	62
od 21 do 100 tys.	13	47	23	6	1	10	107
101-500 tys.	17	42	27	3	0	10	121
501 tys.i więcej mieszk.	21	34	25	4	0	15	87
Region							
Północny	10	49	21	9	2	8	71
Zachodni	14	38	31	6	1	10	71
Środkowo-zachodni	11	44	29	5	0	11	77
Środkowy	19	41	23	4	0	13	114
Wschodni	9	48	31	2	0	10	69
Południowo-wschodni	8	37	29	9	0	17	88
Południowo-zachodni	21	41	28	1	0	9	96
Wykształcenie							
Podstawowe	12	39	29	5	1	16	194
Zasadnicze zawodowe	9	43	28	8	1	11	112
Średnie	17	46	25	4	0	7	215
Wyższe	17	37	29	4	0	13	65
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	9	53	30	6	0	2	47
Prac. umysł. niż. szczebla	19	44	31	4	0	3	76
Pracownicy fiz.- umysł.	10	32	35	7	0	16	49
Robotnicy wykwalifikowani	13	61	13	3	0	10	22
Robotnicy niewykwalifik.	3	35	43	12	4	3	19
Rolnicy	12	63	10	3	0	12	29
Pracujący na własny rach.	12	28	43	0	0	17	18
Bierni zawodowo							
Renciści	15	39	24	6	0	16	80
Emeryci	21	39	20	2	0	18	118
Uczniowie i studenci	4	50	32	8	0	6	34
Bezrobotni	12	35	29	7	2	16	54
Gospodynie domowe i inni	9	41	35	10	0	5	39
Pracuje w:							
sferze budżetowej	10	53	28	5	0	4	75
sekt. państw. publicznym	15	37	25	8	0	15	50
sp. właśc. pryw. i państwa	23	30	33	11	0	4	36
sekt. pryw. poza rolnict.	9	41	38	4	0	9	72
prywatnym gosp. rolnym	11	58	16	2	0	12	32
Dochody na jedną osobę							
Do 275 zł	13	36	28	10	1	11	119
276 - 399	6	50	30	1	1	13	89
400 - 549	14	46	28	5	0	7	120
550 - 799	17	36	32	3	0	12	90
Powyżej 799 zł	22	43	25	2	1	7	71
Ocena własnych war. mater.							
Złe	20	40	23	3	1	12	160
Średnie	11	45	28	6	0	10	269
Dobre	12	40	29	6	0	13	157
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	19	39	28	1	3	11	51
Raz w tygodniu	11	43	28	5	0	12	334
Kilka razy w miesiącu	14	42	29	8	1	7	78
Kilka razy w roku	20	41	20	6	0	13	92
W ogóle nie uczestniczy	16	37	32	2	0	13	32
Poglądy polityczne							
Lewica	16	45	27	4	0	7	120
Centrum	12	45	33	5	0	6	135
Prawica	16	45	22	5	0	12	159
Trudno powiedzieć	11	35	28	6	1	18	171

Tabela 7. Czy Pan osobiście wolałby mieć w pracy szefa-kobietę czy też szefa-mężczyznę? 1 - Szefa-kobietę; 2 - Szefa-mężczyznę; 3 - Jest mi to obojętne

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Płeć Mężczyźni	7	43	47	3	527
Wiek					
18-24 lat	17	48	32	2	78
25-34	5	29	65	1	99
35-44	7	38	51	4	103
45-54	1	49	49	1	113
55-64	7	56	36	1	62
65 lat i więcej	6	47	37	10	72
Miejsce zamieszkania					
Wieś	8	38	50	4	201
Miasto do 20 tys.	11	45	40	3	79
od 21 do 100 tys.	4	39	55	1	109
101-500 tys.	4	52	40	4	84
501 tys.i więcej mieszk.	7	54	36	2	54
Region					
Północny	8	54	34	5	55
Zachodni	14	38	45	4	54
Środkowozachodni	2	43	54	1	79
Środkowy	8	50	37	6	91
Wschodni	8	30	60	2	70
Południowo-wschodni	10	43	44	3	73
Południowo-zachodni	3	44	51	1	105
Wykształcenie					
Podstawowe	7	42	46	5	141
Zasadnicze zawodowe	8	39	51	3	198
Średnie	7	49	42	2	146
Wyższe	0	50	47	3	42
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	58	29	4	24
Prac.umysł.niż.szczebla	7	45	48	0	30
Pracownicy fiz.- umysł.	13	39	48	0	50
Robotnicy wykwalifikowani	9	39	51	0	75
Robotnicy niewykwalifik.	0	38	62	0	29
Rolnicy	2	27	66	5	36
Pracujący na własny rach.	0	39	53	8	34
Bierni zawodowo					
Renciści	11	46	43	0	70
Emeryci	2	52	38	7	88
Uczniowie i studenci	22	53	25	0	34
Bezrobotni	0	41	53	6	44
Gospodynie domowe i inni	6	21	63	11	13
Pracuje w:					
sferze budżetowej	0	63	37	0	40
sekt. państw./publicznym	10	46	44	0	68
sp. właśc. pryw. i państwa	9	38	54	0	41
sekt. pryw. poza rolnict.	4	35	57	4	104
prywatnym gosp. rolnym	2	31	67	0	38
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	8	40	48	5	113
276 - 399	8	36	53	3	88
400 - 549	5	49	47	0	104
550 - 799	10	48	39	3	59
Powyżej 799 zł	3	50	48	0	74
Ocena własnych war. mater.					
Złe	7	42	48	3	137
Średnie	5	43	48	4	239
Dobre	10	45	44	1	151
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	0	63	37	0	11
Raz w tygodniu	5	47	45	3	261
Kilka razy w miesiącu	10	45	44	1	96
Kilka razy w roku	10	33	52	5	105
W ogóle nie uczestniczy	6	38	53	3	54
Poglądy polityczne					
Lewica	6	40	52	2	139
Centrum	10	34	54	2	137
Prawica	5	55	38	2	179
Trudno powiedzieć	8	38	45	9	73

Tabela 8. Czy Pani osobiście wolałaby mieć w pracy szefa-kobietę czy też szefa-mężczyznę? 1 - Szefa-kobietę; 2 - Szefa-mężczyznę; 3 - Jest mi to obojętne

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Płeć Kobiety	12	40	42	5	586
Wiek					
18-24 lat	14	43	38	5	81
25-34	13	37	50	1	97
35-44	14	42	42	2	114
45-54	9	43	45	3	114
55-64	16	38	42	4	58
65 lat i więcej	11	38	36	15	122
Miejsce zamieszkania					
Wieś	19	33	42	6	209
Miasto do 20 tys.	14	39	45	2	62
od 21 do 100 tys.	10	39	42	9	107
101-500 tys.	7	45	45	4	121
501 tys.i więcej mieszk.	4	54	38	4	87
Region					
Północny	12	37	45	5	71
Zachodni	14	35	43	8	71
Środkowozachodni	12	41	41	6	77
Środkowy	5	49	41	5	114
Wschodni	13	43	43	1	69
Południowo-wschodni	16	37	41	6	88
Południowo-zachodni	16	37	41	6	96
Wykształcenie					
Podstawowe	15	30	43	12	194
Zasadnicze zawodowe	15	41	42	2	112
Średnie	11	50	38	2	215
Wyższe	4	37	55	4	65
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	5	43	52	0	47
Prac.umysł.niż.szczebla	11	55	31	3	76
Pracownicy fiz.- umysł.	21	33	46	0	49
Robotnicy wykwalifikowani	14	36	50	0	22
Robotnicy niewykwalifik.	14	44	42	0	19
Rolnicy	15	32	42	11	29
Pracujący na własny rach.	9	46	45	0	18
Bierni zawodowo					
Renciści	15	42	37	6	80
Emeryci	10	38	39	13	118
Uczniowie i studenci	11	49	35	6	34
Bezrobotni	12	30	54	5	54
Gospodynie domowe i inni	16	29	52	2	39
Pracuje w:					
sferze budżetowej	9	52	39	0	75
sekt. państw./publicznym	17	36	45	2	50
sp. właśc. pryw. i państwa	13	38	45	3	36
sekt. pryw. poza rolnict.	12	49	39	1	72
prywatnym gosp. rolnym	14	32	44	10	32
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	19	35	38	8	119
276 - 399	13	35	44	8	89
400 - 549	13	35	48	5	120
550 - 799	8	55	33	3	90
Powyżej 799 zł	10	46	41	4	71
Ocena własnych war. mater.					
Złe	12	34	49	5	160
Średnie	15	41	38	5	269
Dobre	8	44	42	6	157
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	11	34	46	9	51
Raz w tygodniu	15	37	44	4	334
Kilka razy w miesiącu	11	36	44	9	78
Kilka razy w roku	6	55	35	5	92
W ogóle nie uczestniczy	7	52	38	2	32
Poglądy polityczne					
Lewica	15	46	34	5	120
Centrum	11	44	38	6	135
Prawica	12	42	41	5	159
Trudno powiedzieć	12	32	51	6	171